

Konuşma Becerisinin Temel Kavramları

Didem ÇETİN¹

GİRİŞ

İnsanın var oluşunun temel bir unsuru olan iletişim, bireyler ve toplumlar arasında bağ kuran bir köprüdür. İletişim; kişinin duygu ve düşüncelerini ifade etmesi, deneyimlerini paylaşması, bilgi alışverişinde bulunması, sosyalleşmesi ve toplumda sağlıklı ilişkiler kurabilmesi için hayati bir öneme sahiptir. Başarılı bir iletişimin temel şartı ise şüphesiz ki doğru, güzel ve anlaşılır konuşmadır. Sözlü iletişim sürecinin temel aracı olan konuşma becerisi, insanın düşüncelerini net ve etkili bir şekilde ifade edebilme yeteneğini ifade eder. Yaşam boyu kullanılan bu becerinin gücünü ve önemini anlayarak doğru ve etkili bir şekilde konuşabilmek; okul, iş ve sosyal hayattaki başarının da temelini oluşturur. Doğuştan gelen yeteneklere dayanmakla birlikte konuşma, eğitim ile edinilen ve geliştirilebilen bir beceridir.

Konuşma; fiziksel, zihinsel, duyuşsal ve sosyal yönü olan, bu sebeple de farklı disiplinlerdeki kavramlarla yakından ilişkisi olan bir beceridir. Dolayısıyla, konuşma eğitimi sürecinin temelini oluşturması ve alandaki kavram yanlışlarının önlenmesine katkıda bulunması bakımından, konuşma becerisine ilişkin kavramların bilinmesi önem arz etmektedir. Bu bölümde, konuşma eğitimi kapsamında “konuşma”, “konuşma becerisi”, “konuşmanın fiziksel, zihinsel ve duyuşsal unsurları”, “konuşma kusurları ve konuşma bozuklukları”, “konuşma yöntem ve teknikleri” ile ilgili temel kavramlar, ilgili alanyazındaki görüşler çerçevesinde açıklanmıştır. *Konuşmanın Fiziksel,*

¹ Doç. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Türkçe Eğitimi AD., dçetin@mu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0003-0853-7083

KAYNAKLAR

- Akbayır, S. (2011). *Sözlü Anlatım/Nasıl Konuşabilirim?* Pegem Akademi Yayıncılık.
- Akçay, A. (2016). Konuşma metinlerinin hazırlanması. M. Şengül ve A. Baskın (Ed.), *Etkinliklerle hafta hafta sözlü anlatım* içinde (s. 87-108). Nobel Akademi Yayıncılık.
- Alam, F., Danieli M., & Riccardi, G. (2018). Annotating and modeling empathy in spoken conversations. *Journal of Computer Speech & Language*. 50, 40-61. <https://doi.org/10.1016/j.csl.2017.12.003>
- Altunkaya, H. (2017). Konuşma ile ilgili temel kavramlar. A. Akçay ve S. Baskın (Ed.), *Etkinliklerle hafta hafta konuşma eğitimi* içinde (s. 25-56). Anı Yayıncılık.
- Aslan, F. (2010). *Türkçe ve sınıf öğretmenlerinin konuşma eğitimi ve konuşma etkinlikleri hakkındaki görüşleri (Kırıkkale ili örneği)* (Tez No. 308636) [Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Aslan, M. A. (2018). *Diksiyon etkinliklerinin ortaokul 7. sınıf öğrencilerinin konuşma becerilerine etkisi*. (Tez No. 533989) [Yüksek Lisans Tezi, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Ataman, M. (2006). Yaratıcı drama sürecinde yaratıcı yazma. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 1(1), 75-83.
- Atamaz, F. (2007). İnmede konuşma bozuklukları ve rehabilitasyonu. *Türkiye Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon Dergisi*, 53(1) Özel Sayı, 11-15.
- Aydın, B. (2014). Down sendromlu bireylerin dil kullanımının sesbilimsel incelemesi: Nörodilbilimsel değerlendirme. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(3), 243-256.
- Aydın-Uysal, A. (2022). Konuşmada akıcılık bozukluğu/kekemeliği olan öğrenciler. Ö. Diken (Ed.), *Dil ve konuşma bozuklukları* içinde (s. 162-174). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Barış, A. (2009). *Lewy cisimcikli ve alzheimer demanslı Türk hastaların dilsel özelliklerinin karşılaştırılması* (Tez No. 249427) [Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Bayındır, N. (2006). *Öğrenme stratejilerinin öğretimi ve bilişsel süreçlere yansımaları* (Tez No. 187252) [Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Bekâr, İ., P. (2013). Dilin algılanması ve anlamlandırılmasında bürün dizgesinin beyindeki işlenmesi. *Dilbilim Araştırmaları Dergisi*, (2), 1-18.
- Coşkun, M. V. (2000a). Fonetik ve fonetik laboratuvarları. *Türk Dili Dergisi*, (581), 387-402.
- Coşkun, M. V. (2000b), Türkiye Türkçesinde vurgu, ton ve ezgi, *Türk Dili Dergisi*, (584), 126-130.
- Coşkun, M., V. (2001) Standart Türkçedeki ünlüler ve ünsüzler. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (4), 67-81.
- Coşkun, M. V. (2009). Ana dili eğitiminde parçalarüstü birimlerin önemi ve teknoloji destekli olarak kavratılması. *Bilig/Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, (48), 41-52
- Coşkun, M., V. (2015). *Türkçenin ses bilgisi*. Bilge Kültür Sanat Yayıncılık.
- Crystal, D. (2008). A dictionary of linguistics and phonetics (6. Baskı). Blackwell Publishing. <https://hslcorner.files.wordpress.com/2019/09/david-crystal-a-dictionary-of-linguistics-and-phonetics-1.pdf>
- Çetin, D. (2009). *Türkçe eğitimi bölümü mezunu öğrenciler ile birinci sınıf öğrencilerinin sesli okuma becerilerinin parçalarüstü birimler açısından karşılaştırılması* (Tez No. 229021) [Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Çetin, D. (2013). *Bilgisayar destekli prozodi eğitiminin vurgu, ton ve duyguyu algılama ve yansıtma becerilerine etkisi* (Tez No. 328901) [Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

- Çetinkaya, M. (2020). Konuşma yöntem ve tekniklerinin Türkçe ders kitaplarına somut yansımaları (altıncı sınıf örnekleme). C. Alyılmaz, O. Mert (Ed.), *I. Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Sempozyumu Tam Metin Bildiri Kitabı* içinde (s. 335-344). Teke Akademi Yayınevi.
- Çevik, D. (2022). Motor konuşma bozuklukları olan öğrenciler (serebral palsi-cp, gelişimsel apraksi, dizartri). Ö. Diken (Ed), *Dil ve konuşma bozuklukları* içinde (s.118-141). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Demirkol, S. (2023). *Konuşma eğitimi etkileyen boyutların çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* (Tez No. 779482) [Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Doğan, Y. (2009). Konuşma becerisinin geliştirilmesine yönelik etkinlik önerileri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(1), 185-204.
- Dökmen, Ü. (1987). Empati kurma becerisi ile sosyometrik statü arasındaki ilişki. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 20(1), 183-207.
- Dölek, O. (2021). Konuşma tutumunun konuşma başarılarını yordama gücü. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 10(4), 1477-1492.
- Dumanoğlu, A. (2006). *Kekemelerde yaygın kekemelik tutumlarının kaygı ve depresyon düzeyleri açısından incelenmesi* (Tez No. 193432) [Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Dursunoğlu, H. (2006). Türkiye Türkçesinde vurgu. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 267-276
- Ercilasun, A. B. (2005). "Vurgu". *Türk dili ve kompozisyon* içinde (s. 98-103). Ekin Kitabevi.
- Erdem, İ. (2013). Konuşma eğitimi esnasında karşılaşılan konuşma bozuklukları ve bunları düzeltme yolları. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Türkçenin Eğitimi Öğretimi Özel Sayısı*, 6(11), 415-452. <https://dx.doi.org/10.14520/adyusbd.453>
- Erdem, İ. ve Deniz, K. (2008). Güzel konuşma kurslarında verimliliği artırmaya yönelik bir alan araştırması. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(10), 75-90.
- Erden, B. (2014). *Ortaokul Türkçe dersi öğretimi programında konuşma eğitimine yönelik olarak önerilen yöntem/tekniklere ilişkin öğretmen görüşleri*. (Tez No. 370214) [Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Ergenç, İ. (1999). Dilbilimin bakış açısıyla beyin. *Popüler Bilim*, Temmuz, (68), 41-49.
- Florez, M., A., C. (1999) Improving adult English language learners' speaking skills. *National Center for ESL Literacy Education*, 1-4. ERIC Digest. (ERIC Document Reproduction Service No. ED: 435204). <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED435204.pdf>
- Gülçiçek, (2021). Konuşma eğitiminin temel kavramları. H. Yazıcı (Ed.), *Dil Eğitiminin Temel kavramları* içinde (s. 33-62). Anı Yayıncılık.
- Güler, E. ve Hengirmen, M. (2005). *Ses bilimi ve diksiyon*. Engin Yayınevi.
- Güneş, F. (2014). *Türkçe öğretimi yaklaşımları ve modeller*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- İşçi, C. (2020). *Konuşma Bozuklukları*. M. N. Kardeş (Ed.), *Konuşma eğitimi* içinde (s. 153-172). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Karabuğa, H. (2022). Konuşma eğitiminin temel kavramları. G. Arı ve O. İpek (Ed.), *Dil eğitiminin temel kavramları* içinde (s.59-122). İksad Publishing House.
- Katranç, M. ve Kuşdemir, Y. (2015). Öğretmen adaylarının konuşma kaygılarının incelenmesi: Sözlü anlatım dersine yönelik bir uygulama. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(24), 415-445.
- Kaya, A. (2007). *Etkili ve güzel konuşma sanatı* (2. Baskı). Eğitim Kitabevi Yayınları.
- Kerimoğlu, C. (2022). Dilin kökeni arayışları-5: Beyin ve dil. *Dil Araştırmaları*, (30), 21-37. <https://dx.doi.org/10.54316/dilarastirmalari.1075944>

- Kinay, İ. ve Özkan, E. (2014). Öğretmen adayları için konuşma kaygısı ölçeği (ÖAKKÖ) geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Turkish Studies-International Periodical for The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9(5), 1747-1760. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.6880>
- Kurudayıoğlu, M. (2003). Konuşma eğitimi ve konuşma becerisini geliştirmeye yönelik etkinlikler. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (13), 287-309.
- Kurudayıoğlu, M. (2018). Kelime hazinesinin zihinsel boyutu. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 6(1), 1-16. <https://dx.doi.org/10.16916/aded.316706>
- Lüle-Mert, E. (2015). Türkçe öğretmeni adaylarının konuşma kaygılarına ilişkin bir inceleme. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(37), 784-789.
- Mader, L. (2005). *Men who abuse: Examining emotional literacy in men's story* [Doctoral Dissertation, Acadia University]. <https://scholar.acadiau.ca/islandora/object/theses%3A2892>
- Malinah, N. (2010). The effectiveness of speaking instruction through task-based language teaching. *REGISTER*, 3(1), 85-101. <https://doi.org/10.18326/rgt.v3i1.85-101>
- MEB (2006). *İlköğretim Türkçe dersi 6, 7 ve 8. sınıflar öğretim programı ve kılavuzu*. Devlet Kitapları.
- MEB. (2019). *Türkçe dersi öğretim programı (ilkokul ve ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar)*. Devlet Kitapları Müdürlüğü Basım Evi.
- Nurkasih, S. (2010). Improving students' speaking skill through communicative group technique. [Completion of Graduate Degree in English Education School, Sebelas Maret University]. <https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rc=t&opi=89978449&url=https://core.ac.uk/download/pdf/12349294.pdf&ved=2ahUKEwiX3ue1u76AAxXvVvEDHXvbCBEQFnoECAoQAQ&usq=AOvVaw2P7m-Szt9gMg1lVaOKzGnPQ>
- Onan, B. (2010) Beynin bilişsel işlevleri üzerine yapılan araştırmalar ve ana dili eğitimine yansımaları, *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*, (27), 521-561.
- Okan-İbiloğlu, A. (2011). Kekemelik. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 3(4), 704-727. <https://doi.org/10.5455/cap.20110332>
- Örge-Yaşar, F. (2020). *Konuşma türleri*. M. N. Kardaş (Ed.), *Konuşma eğitimi içinde* (s. 203-220). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Özbay, M. (2005). Sesle ilgili kavramlar ve konuşma. *Milli Eğitim Dergisi*, 168, 116- 125.
- Özbay, M. (2009). *Türkçe özel öğretim yöntemleri II* (3. baskı). Öncü Kitap.
- Özdemir, E. ve Gür, H. (2011). Matematik kaygısı-endişesi ölçeğinin (MKBÖ) geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Eğitim ve Bilim*, 36(161), 39-50.
- Özsoy, A. S. (2004). *Türkçenin yapısı-ı sesbilim*. Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.
- Potur, Ö. ve Yıldız, N. (2016). Konuşma becerisi altında yapılan akademik çalışmaların eğilimleri. *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, (18), 27-40.
- Rahmi, R. S. & Murtafı'ah, B. (2022). Students' anxiety in speaking class: An investigation in online and offline learning system. *Journal of English Education and Development*, 6(1), 66-78. <https://doi.org/10.31605/eduvelop.v6i1.1754>
- Raudenbush, S., Rowen, B. ve Cheong, Y., F. (1992). Contextual effects on the selfperceived efficacy of high school teachers. *Sociology of Education*, 65(2), 150-167. <https://doi.org/10.2307/2112680>

- Sallabaş, M., E. (2013). Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenler için konuşma öz yeterlik ölçeği: Geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (36), 261-270.
- Say, A. (2001). *Müziğin kitabı*. Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Şenbay, N. (2004). *Alıştırırmalı diksiyon sanatı*. MEB.
- Tanrıdağ, O. (2009). Nöroloji pratiğinde konuşma ve dil bozuklukları. *Türk Nöroloji Dergisi*, 15(4), 155-160.
- Taşer, S. (2000). *Konuşma eğitimi*. Dost Kitabevi.
- Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük (2023). <https://sozluk.gov.tr/>
- Temizkan, M. (2008). Türkçe öğretmenleri adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları üzerine bir araştırma. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(3), 461-486.
- Topçuoğlu-Ünal, F. ve Özden, M. (2014). *Diksiyon ve konuşma eğitimi*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Topuzkanamış, E. (2017). Eğitim programlarında konuşma eğitimi. A. Akçay ve S. Baskın (Ed.), *Etkinliklerle hafta hafta konuşma eğitimi* içinde (s. 365-423). Anı Yayıncılık.
- Türkel, A. (2019). Konuşma eğitimi yöntem, teknik ve stratejileri. G. Çetinkaya (Ed.), *Konuşma ve eğitimi* içinde (s. 137-170). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Ünveren, D. (2020). Konuşma Bellek-Söz Varlığı İlişkisi. M. N. Kardaş (Ed.), *Konuşma eğitimi* içinde (s. 81-99). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Yalçın, M. M. (2021). *Öğretimde Yaratıcılık Ölçeği'nin geçerlik-güvenirlik çalışması ve okul öncesi öğretmenlerinin 48-72 aylar arasındaki çocukların yaratıcılıklarını destekleme durumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi*. (Tez No. 675694) [Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Yaltkaya, K (2000). Bellek bozuklukları. *Bilim ve Teknik*, (389), 42-44.
- Yelok, V. S. ve Sallabaş, M. E. (2009). Öğretmen adaylarının sözlü anlatım dersine ve sözlü anlatıma yönelik tutumlarının değerlendirilmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(3), 581-606.
- Yılmaz, H. ve Yılmaz-Semerci, S. (). Dil ve konuşma bozuklukları. A. Akçay ve S. Baskın (Ed.), *Etkinliklerle hafta hafta konuşma eğitimi* içinde (s. 189-200). Anı Yayıncılık.
- [https://tr.m.wikipedia.org/wiki/Diyafram_\(kas\)](https://tr.m.wikipedia.org/wiki/Diyafram_(kas))